Eduskunnan talousvaliokunta

TaV@eduskunta.fi

E 21/2015 vp. Komission tiedonanto: Digitaalisten sisämarkkinoiden strategian täytäntöönpanon väliarviointi: Yhdennetyt digitaaliset sisämarkkinat kaikille

Tiivistelmä

KKV:n kannattaa valtioneuvoston perusmuistiossa esitettyjä digitalisaation sääntelyä koskevia periaatteita. KKV:n mukaan uuden sääntelyn tulisi aina perustua painavaan syyhyn, kun ongelma ei ole ratkaistavissa muilla keinoin, eikä olemassa oleva sääntely ole riittävää. KKV ei vastusta alustojen uutta sääntelyä komission esittämiltä osin, mikäli siinä otetaan huomioon nämä periaatteet. KKV kannattaa vuoropuhelun jatkamista alustatoimijoiden kanssa laittomien sisältöjen ilmoittamiseen ja poistamiseen liittyvistä käytännöistä, mutta korostaa perusoikeuksien, erityisesti sananvapauden, turvaamiseksi läpinäkyvyyden ja riittävien valvonta- ja oikaisutoimien tarvetta. KKV tukee toimia esineiden internetin kilpailuun, vastuukysymyksiin ja kyberturvallisuuteen liittyvien ongelmien poistamiseksi.

Lausunto

Kilpailu ja kuluttajavirasto (KKV) yhtyy valtioneuvoston kanslian perusmuistiossa (VNK2017-00053) esitettyyn digitalisaation sääntelyä koskevaan kantaan. Lähtökohtaisesti joustava teknologianeutraali yleissääntely on usein parempi vaihtoehto kuin yksityiskohtainen erityissääntely, joka saattaa vanhentua dynaamisessa toimintaympäristössä varsin nopeasti ja pahimmassa tapauksessa muodostaa esteen uusien liiketoimintamallien kehittämiselle. Digitalisaatiota koskevien ongelmien ratkaisu ei välttämättä aina löydy uudesta sääntelystä. Ongelmakohtia voidaan ainakin joltain osin ratkaista jo voimassaolevan sääntelyn, kuten kilpailu- ja kuluttajaoikeuden tehokkaan toimeenpanemisen kautta. Samalla on kuitenkin syytä kiinnittää huomiota yleissääntelyn kattavuuteen – palveluistumisessa ongelmaksi saattaa muodostua, ettei esimerkiksi palvelujen kuluttajansuojasta ole lainkaan yleissääntelyä EU:ssa tai Suomessa.

Uutta sääntelyä tai vanhan sääntelyn päivittämistä saatetaan tarvita joissain tapauksissa, kuten esimerkiksi tekoälyn, algoritmien ja robotiikan vastuukysymyksistä. Uuden sääntelyn tulisi aina perustua painavaan syyhyn, kun ongelma ei ole ratkaistavissa muilla keinoin, eikä olemassa oleva sääntely ole riittävää. Uudesta sääntelystä tulee aina tehdä asianmukaiset vaikutusarvioinnit. Kansalliset sääntelyratkaisut saattavat vaarantaa digitaalisten sisämarkkinoiden toimivuuden, joten sääntelyn yhdenmukaisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota EU-tasolla. Yhdenmukainen sääntelyympäristö on skaalautuvuuden mahdollistamiseksi välttämätöntä.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto
Postiosoite PL 5, 00531 Helsinki • **Puhelin** 029 505 3000 (pvm/mpm) • **Faksi** 09 8764 398
Y-tunnus 2502067-3 • **Sähköposti** kirjaamo@kkv.fi • www.kkv.fi

Alustojen sääntelyn kohdalla komissio aikoo valmistella säädöksiä, joilla puututaan alustojen ja yritysten välisissä suhteissa havaittuihin epäoikeudenmukaisiin ehtoihin ja kauppatapoihin. KKV ei vastusta uutta alustoihin kohdistettua sääntelyä, mikäli sen laatimisessa otetaan huomioon edellä mainitut digitalisaation sääntelyä koskevat periaatteet. KKV kuitenkin huomauttaa, että SEUT 102 artiklassa kohdassa a todetaan, että kohtuuttomien osto- tai myyntihintojen taikka muiden kohtuuttomien kauppaehtojen suora tai välillinen määrääminen voivat erityisesti olla määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä ja siten kilpailulainsäädännön vastaista. Kohtuuttomiin kauppaehtoihin voidaan siis puuttua ainakin joltain osin jo olemassa olevan kilpailulainsäädännön puitteissa. Toistaiseksi ei ole selvää, pyrkiikö komissio täsmentämään uudella sääntelyllä artiklan 102 a-kohdan sisältöä vai tuleeko se lähestymään alustojen ja yritysten välisissä suhteissa ilmenneitä kohtuuttomia kauppaehtoja kilpailulainsäädännöstä erillisenä kysymyksenä.

KKV kannattaa vuoropuhelun jatkamista alustatoimijoiden kanssa laittomien sisältöjen ilmoittamiseen ja poistamiseen liittyvistä käytännöistä vapaaehtoisuuden ja itsesääntelyn pohjalta, mutta korostaa perusoikeuksien, erityisesti sananvapauden, turvaamiseksi läpinäkyvyyden ja riittävien valvonta- ja oikaisutoimien tarvetta. Erilaiset tekniset mekanismit laittoman sisällön poistamiseksi eivät saa muodostua alalle pääsyn esteeksi eikä sääntöjen määrääminen jo alalla olevien toimijoiden kesken saa estää uusia markkinoille tulijoita.

Komission digitaalisten sisämarkkinoiden täytäntöönpanon väliarvioinnissa kohdassa datavetoisen talouden kehittäminen mainitaan esineiden internetiin liittyviä ongelmia, joista osa on luonteeltaan kilpailua koskevia. Esineiden internetiin kohdistuvien standardien moninaisuus ja yhteensopivuus sekä niihin liittyvien ns. essentiaali-patenttien suuri määrä, niiden hajautuminen useille eri patentinhaltijoille ja lisensiointiin liittyvät kitkatekijät saattavat haitata esineiden internetin kehittämistä ja käyttöönottoa.

KKV pitää komission käynnistämää arviointia essentiaali-patenttien lisensioinnista tärkeänä. Pyrkimyksenä tulisi olla mahdollistaa sujuva lisensiointi, jossa otetaan huomioon oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien välinen tasapaino. Tämän saavuttamiseksi tarvitaan vapaaehtoisuuteen perustuvaa yhteistoimintaa komission ja sidosryhmien, kuten standardointijärjestöjen, oikeudenhaltijoiden ja käyttäjien kesken mahdollisten ongelmien ratkaisemiseksi. Essentiaali-patenttien lisensiointia koskeva kilpailuoikeudellinen oikeuskäytäntö[1] voi toimia lähtökohtana ns. FRAND-ehtoisen lisensioinnin kantaville periaatteille.

Komission digitaalisten sisämarkkinoiden täytäntöönpanon väliarvioinnissa kohdassa datavetoisen talouden kehittäminen puhutaan myös tiedon siirret-

[1] C-170/13 Huawei Technologies Co. Ltd vastaan ZTE Corp. ja ZTE Deutschland GmbH; Case AT.39985 Motorola; Case AT.39939 Samsung.

tävyydestä. Komissio on aiemmin tänä vuonna antanut tiedonannon ’Euroopan datavetoisen talouden rakentaminen, SWD(2017)2 final’, jossa komissio hahmottelee FRAND-ehtoisen kehyksen luomista, jolla datan haltijat voisivat sallia maksua vastaan pääsyn hallussaan pitämään anonyymiin dataan. Kehys saattaisi johtaa datan monimuotoiseen ja tehokkaaseen käyttöön sekä edistää datan hyödyntämiseen perustuvan liiketoiminnan syntymistä. Lisäksi se voisi estää ns. kilpailuoikeudellisten pullonkaulojen muodostumista, joiden avaaminen essential facilities –doktriinin kautta voi olla varsin vaikeaa käytännössä. KKV ei vastusta kehystä, mikäli siinä varmistetaan datan kerääjien ja hyödyntäjien välinen tasapaino.

Kyberturvallisuden osalta KKV pitää välttämättömänä esineiden internetlaitteiden ja ohjelmistojen turvallisuuden parantamista, mukaan lukien tietoturva ja tietosuoja, korostaen erityisesti sisäänrakennetun tietoturvan tärkeyttä. Kuluttaja on monimutkaisten toimitus- ja vastuuketjujen heikoin osapuoli riskienhallinnan kannalta niin osaamiseltaan, tiedoiltaan, varallisuudeltaan kuin neuvotteluasemaltaan, jonka toimenpiteiden varaan asiaa ei tule jättää. Sisäänrakennetun tietoturvan näkökulmaa on olennaista edistää myös globaaleissa yhteyksissä. Myös laitteiden yhteentoimivuuteen ja vastuukysymysten ratkaisemiseen tulee kiinnittää huomiota IoT-ympäristössä.

Valtioneuvoston jatkokirjelmässä korostuu ammatillisen koulutuksen rooli digitaalisten taitojen ja mahdollisuuksien luojana. Digitaalisten taitojen merkitys tulee kuitenkin huomioida myös yleissivistävän koulutuksen toteuttamisessa ja kehittämisessä. Kyse on jatkuvasti kehittyvissä digitaalisissa ympäristöissä tapahtuvasta elinikäisestä oppimisesta, jolla on merkitystä myös liiketoiminnan edistämisen kannalta.

Vuonna 2014 uudistetut perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet mahdollistavat laadukkaan TVT (ICT) –opetuksen sekä yrittäjyyskasvatuksen. Riittävien digitaalisten taitojen ja mahdollisuuksien turvaamiseksi KKV pitää tärkeänä komission oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosaston sekä yhteisen tutkimuskeskuksen (Joint Research Centre – JRC)) Kuluttajien digitaalisen osaamisen puitteet–yhteistutkimusprojektin tulosten laajamittaista hyödyntämistä yleissivistävässä koulutuksessa sekä kuluttajaosaamisen edistämisessä. Tärkeää on myös kuluttajaosaamisen ammatillisen osaamisen vahvistaminen koulutusta ohjaavissa toisen asteen opetussuunnitelmien perusteasiakirjoissa sekä korkeakoulujen ja yliopistojen opetussuunnitelmissa.

Jarkko Vuorinen
Erikoistutkija